

RIMSKA LITURGIJA I INKULTURACIJA
IV. UPUTA ZA PRAVILNU PRIMJENU SABORSKE
KONSTITUCIJE O LITURGIJI

MARKO BABIĆ

UDK 264.01

Franjevačka visoka bogoslovija Makarska

Stručni članak

Dokumenat Kongregacije za bogoštovlje i sakramente (datiran 25. siječnja 1994.g.) o Rimskoj liturgiji i inkulturaciji predstavlja četvrtu uputu za pravilnu primjenu saborske konstitucije o liturgiji SC (dalje: Uputa). Tekst je objavljen u "L'Osservatore Romano" od 30.3.1994. str. 6-9 (latinski) i 37-40 (talijanski).

Datum potpisivanja Upute poklapa se s blagdanom Obraćanja sv. Pavla koji je svoje poslanje usmjerio prema "Narodima" izvan izabranog Izraelskog naroda. Upravo su ti "narodi" imali svoje specifične kulturološke domete koji su utjecali na formiranje kršćanske liturgije koja je u bitnome ostala vjerna apostolskomu pologu a u manje bitnim stvarima prihvaćala domete ljudi koji su prihvaćali kršćanstvo i kršćansku liturgiju.

Kontinuitet i napredak

Ova 4. uputa za pravilnu primjenu načela liturgijske konstitucije Drugoga vatikanskog sabora *Sacrosanctum Concilium* pretpostavlja ono što je rečeno u prethodne tri upute i donosi neke novine. Dobro je prisjetiti se, ukratko, prve tri upute da bismo lakše i ispravnije mogli ocijeniti i prihvatiti smjernice koje nam pruža ova četvrta.

Prva uputa, *Inter Oecumenici* (od 26. rujna 1964.) donijela je početna usmjerenja liturgijske obnove Drugoga vatikanskog sabora, a kako je liturgijska konstitucija bio prvi dokumenat toga sabora, tu su trasirane glavne smjernice cjelokupne obnove Crkve prema uputama Drugoga vatikanskog sabora.

Tri godine poslije prve upute, a to je izraženo i u početnim riječima: *Tres abhinc annos* (od 4. siječnja 1967.), došla je druga uputa

koja je postavljala načela za primjenu Misala i Časoslova obnovljenih prema smjernicama Drugoga vatikanskog sabora.

U istom vremenskom intervalu, nakon druge upute pojavila se i treća: *Liturgicae instaurationis* (od 5. rujna 1970.). Ta je uputa obilježena trenutkom uvođenja Misala pape Pavla VI. i tadašnjim kulturološkim stanjem kršćanskog svijeta koji je bio pod jakim utjecajem desakralizacije. Ta, treća, uputa je upravo zbog toga, - možda malo i previše - naglasila stalnost, stabilnost i dostojanstvo liturgijskih obreda. Ipak, neće biti na odmet istaknuti da je upravo ta uputa naglasila važnost br. 40 SC koji govori o potrebi prilagodbe kršćanske liturgije duhu i posebnostima pojedinih naroda.

Trideset godina nakon proglašenja konstitucije SC sazrelo je vrijeme da se o tome progovori dublje, preciznije i znanstveno potkovanije. Radi se o prilagođavanju liturgije narodnom duhu i predajama čemu je konstitucija SC u br. 37 - 40 postavila temelje i zacrtala usmjerenja.

Zašto se toliko čekalo?

I samo letimičan pogled otkriva nam da su prve tri upute izlazile redovito u vremenskom razdoblju nakon tri godine. Između 3. i 4. prošle su 24 godine pa se pitamo: Zašto se toliko čekalo? Da bismo mogli naći, barem donekle, iscrpan odgovor na to pitanje, treba se prisjetiti da je uvođenjem narodnog jezika u liturgiju i pojednostavljenjem nekih obreda nastala nova situacija u kršćanskoj liturgijskoj praksi. Mnogi su kršćani, pa i svećenici i biskupi, bili zatečeni tim novinama jer su odgajani u vjernosti i doslovnom ispunjavanju svih odredaba u rubrikama a da se često puta nisu ni zapitali zašto je to tako i kada je to ušlo u kršćansku liturgiju. Zbog toga je trebalo određeno vrijeme da se vidi kako su se ti obnoviteljski zahvati primili i kakve plodove donose.

Kada danas čitamo odredbe i smjernice konstitucije SC o "prilagodbi", lakše možemo otkriti govor o inkulturaciji nego su to mogli kršćani prije tridesetak godina. Govor o *predaji i duhu pojedinih naroda* danas se lakše i pravilnije shvaća u duhu inkulturacije nego u doba prihvaćanja SC. Zbog toga ova 4. uputa jako naglašava međusobno prožimanje Evandjelja i kulture pojedinih naroda. U tu svrhu često se poziva na riječi aktualnog pape Ivana Pavla

II. koji govori o *utjelovljenju Evandjelja u autohtone kulture pojedinih naroda i istovremeno uvođenje tih kultura u život Crkve* (Slavorum Apostoli, br.21).

Proces inkulturacije u povijesti spasenja

Uputa koju ovdje ukratko predstavljamo, ima uvod (br.1-8) i četiri dijela. Prvi dio (br.9-20) predstavlja nam proces inkulturacije u povijesti spasenja počevši od starozavjetne liturgijske prakse, preko novozavjetne i primjera iz života Crkve kroz povijest. Sve nam to pomaže shvatiti, prihvatiti i prakticirati kršćansku liturgiju tako da ona bude sposobna izraziti se u bilo kojoj kulturi a da istovremeno sačuva vlastiti identitet u vjernosti tradiciji koju je primila od Gospodina.

Zahtjevi i uvjetovanosti inkulturacije

Sama narav kršćanske liturgije zahtijeva vjernost kršćanskoj predaji u bitnim datostima i jedinstvo svih u tim bitnim elementima. Kršćanska liturgija nije posljedica bilo kakvog okupljanja ljudi. Kršćanska liturgija je Crkva Kristova u molitvi, ostvarenje Kristova pashalnog otajstva proslavljenog u obredima u kome prisutni vjernici aktivno sudjeluju. Zbog toga kažemo da Bog poziva na takva okupljanja i da su ta okupljanja vjernika korijenski vezana s uskrsnim Gospodinom i oživljena Duhom Svetim.

Zbog svega toga, inkulturacija kršćanske liturgije mora se kretati u tim zadanim koordinatama iz kojih se ne smije udaljiti želi li ostati kršćanska liturgija. Zbog toga, Uputa postavlja tri općenita načela koja se istovremeno trebaju ostvarivati kod primjene inkulturacije.

1. *Svrhovitost inkulturacije* - Inkulturacija kršćanske liturgije treba ići za tim da omogući narodu lakše shvaćanje i prihvaćanje kršćanskih obreda, intenzivnije sudjelovanje u tim obredima i plodonosnije proživljavanje kršćanskih otajstava. Inkulturacija kršćanskih obreda ne može biti svrha sama sebi.

2. *Sačuvati bitna obilježja Rimskog obreda* - Inkulturacija ne ide za tim da stvara nove liturgijske obitelji ili nove obrede. Prilagodbe se kreću unutar Rimskog obreda po primjerima kojih je bilo mnogo u povijesti kršćanske liturgije. Mogli bi se spomenuti primjeri susreta Rimske liturgije s običajima Franaka i Germana kada je Rimski obred obogaćen njihovim kulturološkim dometima i načinima izražavanja.

3. Liturgijskom inkulturacijom treba ravnati *zakonita Crkvena vlast* u duhu smjernica SC br.22. U tu "zakonitu vlast" spada Sveta stolica i pojedini biskupi, prema odredbama prava, ali uvijek treba imati na pameti odredbu da *u liturgiji nitko drugi, pa ni svećenik, neka ništa po svom nahodjenju ne dodaje, ukida ili mijenja* (SC 22).

Što sve može biti predmet inkulturacije?

U inkulturaciju kršćanske liturgije, prije svega, spadaju modifikacije pojedinih obreda, liturgijskih kretnja, obrazaca, liturgijskog nazivlja, načina izražavanja i priopćavanja misli, glazbeni izražaji, ikonografija, ostali oblici umjetničkog izražavanja.

Na tom širokom području izražavanja, Uputa daje konkretne savjete da inkulturacija kršćanske liturgije ne bi izišla iz svojih okvira i odvela na stramputicu:

- Ne pretjerivati u primjeni inkulturacije gdje treba i ne treba;
- Ne mijenjati sakramentalne znakove;
- Ne zamjenjivati svetopisamske tekstove odlomcima iz književnih djela;
- Ne miješati liturgijska slavlja s izrazima praktične pobožnosti;
- Ne prihvaćati obrede s područja magije, praznovjerja, spiritizma, proklinjanja.

U četvrtom dijelu Uputa (br.52 - 69) predstavlja ambijent u kojemu bi se trebala odvijati inkulturacija kršćanske liturgije uočavajući dva nivoa: prilagodbe već odobrene u pojedinim liturgijskim knjigama i prilagodbe koje nisu odobrene u tim knjigama.

Prvi nivo je jasan i očit. Problemi mogu nastati na drugom. Da bi se to izbjeglo, Uputa ističe potrebu ravnanja prema načelima malo prije iznesim. A sve će to zahtijevati ozbiljnu teološku naobrazbu i zdravu prosudbu o tome što je nužno i korisno ili pak ono što je opasno po kršćansku vjeru.

Završimo ovaj prikaz riječima pape Ivana Pavla II. koje je uputio afričkim biskupima 1993. godine: *"Zadovoljavajući razvitak na ovom području može biti samo plod progresivnog sazrijevanja u vjeri koje uključuje duhovni rast, teološko rasvjetljivanje i josjećanje sveopće Crkve u najširoj skupnosti."*